

בחנוכה נוסף בתפילת שמונה עשרה ובברכת המזון את תפילת "על הניסים", ברכת שבח והודאה לקב"ה על הניסים שעשה לנו. בתחילת הברכה אנו אומרים: "ועל הנפלאות שעשית לאבותינו **בימים ההם בזמן הזה**". הפשט הוא "בימים ההם" - בתקופה ההיא לפני 2,200 שנה, "בזמן הזה" - בתאריך הזה, כ"ה כסלו. ויש מפרשים בדרך דרש, מכיון שעשית לאבותינו בימים ההם ישועות, מאז נשאר פתוח לנצח פתח הישועה, ולכן גם בימינו, בזמן הזה, ימים אלו הם ימי ישועה.

מלבד ההסבר הפשוט של המילים הללו, ניתן להסתכל עליהם באור אחר. עם ישראל לדורותיו התחנך על ערכים של אחדות ונתינה. התורה מצוה על נתינת צדקה, כיבוד הורים, "ואהבת לרעך כמוך" ועוד מצוות רבות המדגישות את חשיבות אחדות העם והנתינה לזולת. כדי לזכות לחיי העולם הבא אנו צריכים להשקיע את עיקר זמנינו בלימוד התורה והדרכתה בעבודת המידות ועשיית חסד, מתוך הבנה שהנאות העולם לא יקרבו אותנו לשם.

תרבות יון, לעומת זאת, הינה סמל האגואיזם. הפילוסופים הינם, לפי האמונה היוונית, בדרגה האנושית הגבוהה ביותר כיון שרק בעזרת החכמה ניתן להגיע אל השלמות האמיתית. לפי סברה זו, היחיד עליו צריך האדם לחשוב הוא עצמו (הרמב"ם, שגם מסכים שהמטרה של האדם היא להיות חכם, לא מביא את זה במקום הערכים. אדם שלא מקיים את מצוות התורה לא יגיע לעולם לשלמות). הספורט גם הוא היה ענין גדול מאד אצל היוונים ופיתח אצלם את יצר התחרותיות, ביטוי נוסף ל"אני ואפסי עוד" - דוגמאות אלו מבטאים את הערצתם ליכולות של האדם הפרטי. ערכים כמו מוסר ואהבה היו זרים וחסרי משמעות אצל היוונים.

כאשר הרוח היוונית התחילה לחדור ליהודה, השפעתה העיקרית הייתה פגיעה בערכים היהודיים שלנו, ובמקביל, החדרת אידיאלים ריקים מתוכן. כתוצאה מכך, חברה יהודית הלניסטית החלה להתגבש בירושלים. אמנם בהתחלה לא יוחסה חשיבות גדולה להתקרבות שלהם אל היוונים מכיון שהיו מקפידים על שמירת השבת, היו משתחררים מכל חגיגה עירונית הקשורה בעבודת אלילים, נמנעים ממאכלות אסורים, שולחים כספים לירושלים ושמעים למלך יהודה. אך בהמשך, באופן טבעי, החלו להתנתק מאחייהם ולמאוס באהבה שהיתה הדבק העיקרי שחיבר ביניהם. תרבות הסוגדת החומר לא יכולה להחזיק מעמד עם התורה לאורך זמן. שיא השפל המוסרי התבטא בכך שאפילו הכהונה הגדולה נקנתה בבצע כסף.

למעשה, מרד החשמונאים הגיע כאשר מתתיהו ובניו ראו את ההידרדרות המוסרית והפילוג בעם כשכל אדם החל לשאול את עצמו "מה טוב ליי" ולא "מה טוב לעם". גזירות היוונים היוו סיבה לא קטנה למרד, אך הירידה הערכית של היהודים הייתה השורש. "הכיבוש והניצחון הלאומי לא היה רק הצלת אדמתנו, הצלת גוויותינו כי אם הצלת רוחנו ונשמתנו" (מאמרי הראי"ה, עמוד 478).

כיום אנו מוצאים את תרבות יון בגלגולה הנוכחי בשם תרבות המערב. בעולם המערבי אדם נמדד לפי הישגיו בתחומים החומריים, ולא לפי ערכיו ומוסריותו.

לא פעם פוליטיקאים קודמו בתפקיד תוך כדי שהם רומסים את חבריהם - מצב זה נובע מהתפיסה של "מה טוב לי", מה שחשוב בחיים זה שאני אתקדם, גם אם זה בא על חשבון הערכים בהם אני מאמין.

כמה פעמים קרה לנו שקטלגנו מישהו לפי המראה שלו עוד לפני שהכרנו אותו? לעיתים קרובות קורה שאנו רואים את החבר מצליח במשהו, ואנו נתקפים ברצון עז להשיג אותו, לפעמים שלא במודע.

דברים אלו, שלא תמיד אנו שמים לב אליהם, הינם השפעה ישירה של תרבות יון העתיקה. כאשר היופי, ההישגיות וה"אני" הופכים לעיקר, והתורה, המוסר, האידיאלים והאחדות שמהווים את הבסיס הרוחני של עמנו מוזנחים - אנו מאבדים את המטרה.

נלמד מהימים ההם כאשר המכבים נלחמו על הרוח היהודית, לשלב את החומר בחיינו מתוך קדושה ועבודת ה' ולא, חלילה, להפוך את החומר לקודש כפי שעשו היוונים - בימים ההם, וצאצאיהם - בזמן הזה.